

M. TARTAGLIA, *Figura*. Zagreb, Moderna galerija

prirode što u svakoj svojoj verziji govore o umjetnikovu novom doživljaju (*Na plavoj pozadini*, 1983). Izlagao je u okviru Proljetnoga salona u Zagrebu (od 1919) i Jesenskoga salona u Parizu. Priredio zajedničke izložbe s kiparima P. Pallavicinijem (Split 1925) i S. Stojanovićem (Beograd 1929). Sudjelovao je na Bijenalu u Veneciji 1930. i 1940. a njegova prva samostalna izložba bila je retrospektiva u Zagrebu 1964. koja je tijekom iste i sljedeće godine obišla Beograd, Split, Ljubljanu i Niš. Sljedile su samostalne izložbe u Zagrebu (1967, 1969, 1974), Labinu (1967), Karlovcu (1969), Sarajevu (1970), Splitu (1971, 1983) i Beogradu (1972), te kritička retrospektiva u Zagrebu 1975/76. Uz slikarski i slikarsko-pedagoški rad bavio se keramikom i ilustracijom.

BIBL.: Bilješke s puta naših umjetnika po Bosni i Hercegovini, Vjesnik, 31. VIII. 1946; XXVI. Biennale, Bulletin JAZU, 1953, 1–2; *Ulomak autobiografije i Marginalije* (u katalogu retrospektivne izložbe), Zagreb 1964.

LIT.: Lj. Babić, Uz slike Marina Tartaglie, Književnik, 1929, 7. — M. Šeper, Novije hrvatsko slikarstvo, HS, 1940, 5. — M. Bašićević, Tartaglia — jedna velika tema našeg slikarstva, Krugovi, 1954, 9–10. — G. Gamulin, Marin Tartaglia, Zagreb 1955. — B. Kelemen, Marino Tartaglia, Republika, 1963, 2–3. — V. Horvat Pintarić, Hommage prošlosti, Umetnost (Beograd), 1965, 1. — I. Zidić, Apstrahiranje predmetnosti i oblici apstrakcije u hrvatskom slikarstvu 1951–1968, ŽU, 1968, 7–8. — D. Horvatić, Slikar Marino Tartaglia, Republika, 1969, 5. — K. Prijatelj, Marino Tartaglia (katalog), Split 1971. — I. Zidić, Slikari čistog oka — neke težnje u hrvatskom slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Četvrta decenija, Beograd 1971. — A. Čelebonović, Marino Tartaglia (katalog), Beograd 1972. — Ž. Čorak i T. Maroević, Marino Tartaglia (katalog), Zagreb 1975. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988.

D. Hé.

TARTICCHIO, Piero, slikar (Pula, 13. XI. 1936). Školovao se na Scuola superiore d'arte del Castello u Milanu, gdje djeluje kao slikar i oblikovatelj. U svojim djelima teži dijalektičkome jedinstvu raznorodnih likovnih jezika (geometrijska apstrakcija, nova figuracija, programirana umjetnost). Maštovito organizirane kompozicije ravnomjerno ispunjava grafičkim i kolorističkim elementima (*33 planske hipoteze*, 1975; *Koncert za teoremu i mali orkestar*, 1979; *Hipoteza identiteta*, 1982). — Samostalno izlagao u Leccu, Goriziji, Monzi, Padovi, Veroni, Puli, Rovinju, Zagrebu, Hamburgu i Bergamu.

R.

TASCA, Cristoforo, tal. slikar (Bergamo, 1667 — Venecija, 1737). U Veneciji je izrađivao crkv. slike s A. Zanchijem. God. 1704–06. radio je za franjevački samostan na Trsatu (*Klanjanje bezgrešno začetoj Bl. Dj. Mariji, Majka Božja s Kristom i dr.*), 1706. za kršku katedralu (*Pad mane, Posljednja večera i dr.*), 1714. za crkvu Gospe Trsatske (*Navještenje s prijenosom nazaretske kućice*), 1717. za franjevački samostan na Širokome Brijegu (*Bl. Dj. Marija nad Sv. Ivanom od Križa i Sv. Terezom*). Slikao je u tragu venec. baroka. Slike što ih je naslikao u našim krajevima čine jezgru njegova cjelokupnoga opusa.

LIT.: D. Westphal, Malo poznata slikarska djela XIV–XVIII. st. u Dalmaciji, Rad JAZU, 1937, 258, str. 48–49. — A. Zelenika, Problem konzervacije barokne slike sa Širokog Brijega, Naše starine (Sarajevo), 1959, str. 265–268. — R. Matejčić, Marijanske teme u likovnoj opremi trsatske crkve Majke Božje, Dometi, 1991, 1–3. — *Ista*, Crkva Gospe Trsatske i Franjevački samostan, Rijeka 1991.

V. Fo.

TAXNER (Täkhner), Ivan Mihael, graditelj (Njemačka, oko 1754 — Varaždin, 18. IV. 1788). Dolazi u Varaždin kao zidarski majstor prije 1776. Izradio je plan za zgradu solane u Prelogu 1775. i za zgradu varaždinske svilane 1783, obnovio je kapelu Sv. Fabijana i Sebastijana u Varaždinu i zgradu gradske vijećnice 1781.

LIT.: I. Lentić-Kugli, Varaždinski graditelji od 1700. do 1850. godine, Zagreb 1981.

TELAŠĆICA, zaljev na J dijelu Dugoga otoka. U srednjovj. se ispravama spominje kao *Tilagus*. U Stivanjem polju ruševine predromaničke crkve Sv. Ivana, prvi put spomenute 1060, a na brdu Citoriju ostaci predromaničke crkve Sv. Viktora, spomenute krajem X. st. Oba su spomenika arheološki istražena 1956–57; tom su prigodom nađeni ulomci ukrašena kamenog namještaja.

LIT.: I. Petricoli, Građevni i umjetnički spomenici srednjega vijeka na zadarskim otocima, u zborniku: Zadarsko otočje, Zadar 1974. — *Isti*, »Ecclesiae sanctorum Iohannis et Victoris Tilagi«, SHP, 1987, 16, str. 93.

I. Pet.

TEMPLARI (Vitezovi hrama), viteški red nastao u Jeruzalemu 1119. udruživanjem franc. vitezova radi zaštite hodočasnika na putovima i borbe protiv »nevjernika«. U drugoj pol. XII. st. i u XIII. st. osnovali su mnoga sjedišta u Europi, stekli velik imetak i utjecaj, a ukinuti su 1312. na crkv. saboru u franc. gradu Vienne.

T. su došli u Hrvatsku oko 1154–63, kada su dobili posjed Zdelju u Podravini i stari benediktinski samostan u Vrani blizu Biograda (oko 1165–68). Potom su od kraljeva i velikaša dobivali posjede u Gori na Banovini, u Glogovnici, Novoj vesi u Zagrebu, Kamenu kraj Žrnovnice, grad i luku Senj, Bojišće (Kula Atlagića) nedaleko od Benkovca, Sv. Martin iznad Dugoga Sela, Ljesnicu i Račešu oko Psunja, »zemlju« Gacku, Sv. Martin u Našicama, Opoj kraj Rasinje, posjede u Požegi i Požeškoj kotlini, grad Dubicu i dubičku županiju.

T. su na nekim svojim posjedima imali utvrđene gradove. Veliki grad Vrana bio je poslije templara toliko pregrađivan i dograđivan da se bez sustavnih iskopavanja ne može utvrditi kakav je bio u njihovom doba. Od *Čaklova* na Psunju održao se dio obrambene kule s nekim gotičkim detaljima. *Pogana gradina* kraj Doljanovca u Požeškoj kotlini čuva tragove obrambene kule prijelaznoga romaničko-gotičkoga doba.

Kapele su t. imali u svim svojim sjedištima, ali se malo njih održalo. Današnja župna crkva Sv. *Marije* u Gori bila je jednobrodna kapela (16,5×8 m) s četverokutnim svetištem, izvana poduprta potpornjima. U začelnoj stijeni svetišta iza gl. oltara nalazi se sakrarij (niša za izljev blagoslovljene vode). Uokvirena je širokim oblim kamenim rubom koji na vrhu završava trolistom. Romanički oblici s kraja XII. st. odgovaraju tipu templarskih crkava u Francuskoj. Kapela Sv. *Martina* u Našicama također je jednobrodna, a ima polukružno bačvasto presvođeno svetišće (12×6 m, sa svetištem 17 m). U juž. zidu svetišta su dvije niše (sakrarij i kustodija), koje na vrhu završavaju oblim trolistom. Ta kvalitetna romanička građevina jedina je potpuno očuvana templarska crkva u Hrvatskoj. U selu

Dragoviću podno Psunja stoje ruševine (bez apside) jednobrodne crkve (14×10,5 m). Kapela slične osnove (jednobrodna s polukružnom apsidom) otkrivena je ispod temelja tvrđave *Nehaja* u Senju. T. su se u Hrvatskoj, kao i u drugim eur. zemljama, oblicima kapela prilagođivali lokalnoj arhitekturi. Od tih skromnih romaničko-gotičkih kapela izdvajaju se ulomci visokogotičke arhitekture (kapiteli, rebra) nađeni u *Novoj vesi* u Zagrebu.

LIT.: I. Kukuljević, Priorat vranski sa vitezi templari i hospitalci sv. Ivana u Hrvatskoj, Rad JAZU, 1886, 81 – 82. — L. Dobronić, Viteški redovi templari i ivanovci u Hrvatskoj, Zagreb 1984. — Ista, Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj, Rad JAZU, 1984, 406. L. D.

TENŽERA, Veselko, novinar i književnik (Prozor, 10. II. 1942 – Zagreb, 20. II. 1985). Studirao komparativnu književnost i povijest umjetnosti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Bio je književni kritičar u listu »Vjesnik« (1972–85). Pisao je i o lik. temama; objavljivao je članke o suvremenim hrv. umjetnicima (K. Angeli Radovani, M. Braut, Lj. Ivančić, E. Kokot, I. Kožarić, M. Šutej), o stripu (A. Maurović, Novi kvadrat) te monografije.

BIBL.: Miting, Zagreb 1978; Ivan Lovrenčić, Zagreb 1980; Erotizirane mumije, u knjizi: Dimitrije Popović, Zagreb 1980; Ivo Šebalj – crteži, tempere, pasteli, Zagreb 1983; Likovne teme, Zagreb 1993.

LIT.: I. Zidić, Predgovorni pogovor, u knjizi: V. Tenžera, Likovne teme, Zagreb 1993. R.

TENJA, naselje *Jl* od Osijeka. Tu je nađena ostava iz brončanoga doba. Jednokatni kasnobarokni dvorac bio je sjelo plemićke obitelji Adamovića. U dvorcu je veža s jakim stupovljem, a uz stubište je drvena klasicistička ograda. U park (egzotično drveće) Adamovići su prenijeli ant. spomenike; među njima je bio i spomenik posvećen riječnim bogovima Danuviusu i Dravusu, podignut kraj ušća Drave u Dunav (1947. prenesen u osječki muzej). Selo je teško oštećeno u agresiji na Hrvatsku 1991–92.

LIT.: D. Pinterović, Mursa za dinastije Severa, Osječki zbornik, 1960, 7, str. 32–34. — Praistorija jugoslavenskih zemalja, IV, Sarajevo 1983. — Cultural Heritage of Croatia in the War 1991/92, Zagreb 1993. A. Ht.

TEPLJUH, selo *S* od Drniša. Na brdu Gradini (Petrovac grad) i brijegu Maloj Orašnici ostaci prapov. građinskih naselja utvrđenih suhozidinama. Na jednome od tih položaja vjerojatno se nalazilo prapov. naselje *Promona*. Rimska se pak *Promona* ubicira u podnožju tih uzvisina, gdje su pronađeni mnogi ant. ostaci. Pod brijegom Rustom, na položaju Čakljinama, otkriveni su ostaci starokršč. trikonhalne crkve i memorije, te dijelovi kamenoga namještaja i ulomci rim. natpisa. Na položaju Mramorju nalaze se ostaci kasnosrednjovj. crkvice oko koje ima stećaka, a na vrhu brda Petrovca ostaci srednjovj. utvrđenoga grada ojačana kulama.

LIT.: F. Bulić, Promina (Promona), VjAHD, 1886. — S. Zlatović, Topografičke crte o starohrvatskim županijama u Dalmaciji i starim gradovima na kopnu od Velebita do Neretve, SHP, 1896. — S. Gunjača, Kratak osvrt na prilike i rad muzeja u Kninu, ibid., 1949. — N. Cambi, Unpublished Excavations and Finds of Early Christian Period in Yugoslavia, Atti del IX Congresso Internazionale di Archeologia Christiana, Roma 1978. Z. Gu.

TESTEN, Janez Ambroz, slikar (Loka pri Mengešu, Slovenija, 31. VIII. 1897 – Zadar, 7. I. 1984). U red Male braće stupio 1920. u Dubrovniku pod imenom Ambrozije. Život provodi u dalm. samostanima; najdulje boravi u Kuni na Pelješcu (1929–39), potom u Krapnju (1939–61) i u samostanu Sv. Eufemije u Kamporu na Rabu (1967–83).

Premda slika od najranije mladosti, važnija djela stvara tek u kasnoj životnoj dobi. Zaokupljen je egzistencijalnim nedoumicama koje ispunjava iskustvima redovničkoga života (*Dolazi proljeće*, 1971; *Zjerenjak*, 1975; *Ljudski vijek*, oko 1981). Slika kristološke i biblijske teme u životnim situacijama i stvarnu krajoliku. Premda se oslanja na neposredno promatranje, njegovo je slikarsko polazište često mrlja kao čista lik. senzacija (*San*, oko 1981). Maštovito i s udivljenjem slika biljni i životinjski svijet (*Blažena Ozana Kotorska*, 1980). Naslikao je *Križni put* u Orebiću, Kamporu na Rabu i Brodarici kraj Šibenika. U njegovim se djelima uočava smjela uporaba boje i opće opredjeljenje za ekspresionizam (*Crveno more*, 1980; *Dvije duše razgovaraju*, 1981). Najviše mu odgovaraju pastel i vodene tehnike; veći dio opusa izveden je u gvašu, akvarelu, tušu, sepiji. Dojmljive crteže ostvaruje također olovkom, tušem i perom (*Tri sestre klarise*, 1980). — Retrospektivna mu je izložba priređena u Zagrebu 1989. Iste je godine u sklopu Zavičajnoga muzeja u Kamporu na Rabu otvorena Memorijalna zbirka fra Ambroza Testena.

LIT.: T. Maroević, Fratar sa zelenom bradom, Start, 26. XI. 1980. — I. Šimat Banov, Testen, Zagreb 1982. — K. Prijatelj i I. Šimat Banov, Fra Janez Ambroz Testen 1897–1984 (katalog), Zagreb 1989. R.

TEMPLARI, kapela Sv. Martina u Našicama

TEŠIJA, Josip, arhitekt (Osijek, 21. II. 1926). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1954 (V. Turina). Nakon povratka u Osijek osniva projektni biro u kojemu radi do umirovljenja. Projektira zgrade različitih namjena, od kojih su važnije: proizvodna hala »Slavonije« (1959), upravna škola (1960), poslovna zgrada »Koteksa« (1960), vježbaonica Pedagoške akademije (1961), poslovna zgrada »Komora-Arhitekt« (1964), energana »Saponije« (1966), kemijski školski centar (1969), nastavno-športska dvorana »Zrinjevac« (1974), Poljoprivredni fakultet (1976), zdravstvena stanica (1976) te Dom željezničara (1980) — sve u Osijeku.

LIT.: Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, Arhitektura, 1986, 196–199.

J. M. M.

J. A. TESTEN, *Dvije duše razgovaraju*. Krapanj, franjevački samostan

